

R 21

I s o n l i n n a n p i h a n k a i v a u k s e t
k e s ä l l ä 1 9 6 5 .

Liisa Eerikäinen

Ison linnanpihan kaivaukset kesällä -65

Isolle linnanpihalle kaivettiin kesällä -65 kolme ojakaivantoa, josta yksi oli lämpökanavan kaivanto, kaksi muuta turkimustarkoituksessa tehtyjä koeoja. Näitä oja jouduttiin laajentamaan kulloinkin esiintulleiden seikkojen vuoksi.

Lämpökanavan kaivanto tuli ulottumaan suunnassa kaakko-luode_x Eteläpatterista kasarmirakennuksen kaakkoiskulmaan. Kaivannon kääkkoispäässä oli jo aikaisempina kesinä kaivettu kaivanto kohdalla, missä lämpökanava alittaa Eteläpatterin pohjoismuurin.

Poikittain em. kaivantoon nähden tuli sijaitsemaan itä-länsisuuntainen koeoja, joka ulottui rakennuksesta P Paksun bastionin portaisiin.

Kolmas oja sijaitsi Ison linnanpihan pohjoissivulla ja se ulottui kasarmin kaakkoisnurkasta Itäpatteriin sekä pitkin sen vierustaa Suvoroviin vievään porttiaukkoon saakka.

Pihapinta ennen kaivauksia oli tasolla + 81,20 - 81,40. Tästä alaspäin oli n. 2-5 cm hiekansekaista tummahkoa maata, melko irrallisena kerroksena, joka lapiolla "höylättäessä" helposti irtaantui. Sen alla oli kovahko tumma pinta, joka oli n. 0,5 - 4 cm paksun hiiltä-, laastia ja hiukan tiilimurskaa sisältävän hiedan ja hiekansekaisen maakerroksen yläpinta. Itäplänsisuuntaisen koeojan kohdalla tämä kerros ulottui n. 6 m:n päähän lämpökanavan kaivannosta länteen. Siitä eteenpäin oli 0,5 cm:n paksuudelta pääasiassa hiesua/hietaa sisältävää harmahtavaa maata ilman hiiltä. Lämpökanavan itäpuolella hiiltä sisältävä kerros oli länsipäässä 8 cm, itäpäässä 5 cm paksu. Tämän hiiltä sisältävän kerroksen alla oli paikoin sekä lämpökanavan kaivannon että itä-länsisuuntaisen kaivannon länsipuolen alueella melko puhdas 0,3 - 0,5 cm paksu hiekkakerros. Näiden kaikkien kerrosten

yhteinen paksuus vaihteli 8-10-15 cm:iin. Kerrokset olivat siksi samanvärisiä ettei niitä maaleikkausta piirrettäessä voitu erottaa, vaan ne merkittiin yhtenäiseksi kerrokseksi. (kuva 2).

Kerrokset voivat olla syntyneet vasta pihan tasoituksen jälkeen.

Edellä selostettujen kerrosten alla oli 10-12 cm paksu hiekansekainen hiesu+hietakerros. Tämä kerros ^Pmuuttui kuitenkin itä-länsisuuntaisen koeojan lämpökanavan kaivannosta itään olevasta osasta. Täällä oli hiiltä sisältävän kerroksen alla hiekka + tiilimurskakerros, paksuus 6-8 cm. Kerros paksuni itään päin ja n. 4,5 m:n päässä kanavasta (tällöin loppui hietakerros) se muuttui pelkästään tiilinkappaleita (joukossa myös kokonaisia) ja kiviä sisältäväksi pihan tasoituskerrokseksi, jonka paksuus Paksun bastionin portaiden kohdalla oli 120 cm. Tiileissä oli keltaista maalia, ja ne ovat todennäköisesti peräisin Aspelinin purattamista tiilikasarmeista.

Lämpökanavan osalla oli hiesu/hietakerroksen alla samoin pääasiassa tiilimurskaa sisältävä hiekkakerros. Seassa oli jonkun verran laastimurskaa ja hiiltä. Tiilinpalasissa oli keltaista väriä.

Itä-länsisuuntaisen kaivannon itäosalta tuli esille mukula-kivipinta. Tämän länsireuna ~~kuoli~~ sattui lämpökanavan kaivannon itäreunaan, mistä kivet pistivät esiin n. 20 cm verran. Kiveyksen yläreuna oli tasolla + 81,06 - + 80,91. Kiveys oli osittain heti hiesun alla, osittain sen päällä oli 2-4 cm laastia, jota oli myös paikoin kivien väleissä. Kivien paksuus oli n. 10 cm. Kivien alla oli 3-5 cm paksu tiilimurskakerros. Paikoin kivet ulottuivat alla olevaan hiesuun/hietaan asti ja vaikuttivat siihen upotetuilta Sillä osalla, missä mukulakiveystä ei ollut näkyvissä kaivannon reunalla, oli ylimmäisen hiesun alla heti tiilimurskakerros ja tämän alla 10 cm paksu hiesu/hieta., joka melko jyrkästi rajoittui saman paksuiseen ja tasoiseen kulttuurimaakerrokseen sen pohjoispuolella, eli pääasiassa kiveyksen kohdalla. Näiden kerrosten

alla oli myöhemmin selostettava lankkulava. Koeojan itäpäässä alkaen n. 4,5, m:n päästä kanavan kaivannosta oli mukulakiveys heti tiilinkappaleista ja kivistä muodostuneen kerroksen alla, tällöin sen tasoluku oli + 80.90. Tästä se tasaisesti laski ollen Paksun bastionin portaiden vieressä + 80.00. Koeojaa laajennettiin itäpäädästä, siten että kaivannon eteläsivu jätettiin ennalleen, mutta sen pohjoispuolella, tiilenpaloista muodostuva täytemaa poistettiin Suvoroviin johtavaa tietä myöten n. 10 m:n säteellä Paksun Bastionin portaiden nurkasta miteten (kuva 1). Koko tältä alueelta tuli esiin mukulakivipinta ja tien kiveyspinta osoittautui sen jatkoksi.

Itä-länsisuuntaisen koeojan länsipäässä tuli samoin esille mukulakivipintaa. Tämä oli rakennus P:n (nyk. vahtimestarin asunto) edustalta ja edellisen kesän kaivauksissa esille tulleen mukulakiveyksen jatkoa, joka ulottui n. 8,4 m:n päähän rakennus P:stä itään. Se päättyi murtopintana (valokuva). Kiveys poistettiin. Sen alla oli tiilimurskaa ja hiesua/hietää. Koeojan pohjoisreunalta tuli esille laastipintaa tasolta + 80.90. Aluetta laajennettiin pohjoiseen n. 2 m, mutta laastitason reunoja ei vielä tässä vaiheessa saata esille. Itä-länsisuuntaisessa kaivannossa alueella, joka oli n. 12 m kanavan kaivannosta länteen tuli luonnonmaa esille tasolta + , kaivannon länsipäässä ei ole vielä päästy luonnonmaahan, mikä täällä näyttää olevan huomattavasti alempana kuin em. kohdalla.

Lämpökanavan kaivannossa, n. 11,8 m päässä Eteläpatterista tuli esille kaivannon poikki kulkevien lankkujen jäänteitä^{mäksiä}. Kaivantoa laajennettiin länteen ja itään koko lavan esillesaamiseksi (kuvat 1 ja 3, a). Lavan yläpinta oli tasolla + 80.72 - + 80.81.

Lavan eteläreunan muodosti n. 1- 1,5cm leveä hiedasta selvästi erottuva lahopuujuova, joka hieman kaivannon keskilinjan itäpuolella suorakulmaisesti kääntyi pohjoiseen. Juova oli muodostunut ^{apneellaan} pystyssä olleista laudoista. Itäreuna saatiin esille laajennuskaivauksessa, joka käsitti itä-länsisuuntaisen kaivannon pohjoispuolelle n. 1 m päähän siitä, tehdyn samansuuntaisen kaivannon. Kaivannon mukulakivipinta, joka alkoi lämpökanavan reunasta poistettiin. (kuva 1). Lavan pohjoisreuna ulottui n. yhden lankun leveyden verran lavan alta esiin tuuleen itä-länsisuuntaisen muurinpo pohjoispuolella (kuva 3a, valokuvat).

Lavan länsiossa saatiin esille laajennuskaivauksessa. Länsireuna ulottui suunnilleen pihan keskivaiheilta esiintulleen rakennuksen pohjan länsiseinän ulkosivun kanssa samalle tasolle. Lavan länsireunan eteläpää oli suora ja se päättyi n. 4 cm leveään ragoon, joka oli jäänyt jäljelle pystyssä olleiden lautojen lahotessa pois. (Valokuvat). Länsireunan pohjoispää ei sensijaan ollut yhtä suora, vaan jotkut lankut olivat ulottuneet kauemmas länteen. Lavan koko leveys oli 275 cm. (Valokuvat).

Lämpökanavan kaivannon eteläosassa (lavasta etelään) oli kaksi kivirykelmää, tasot + 80.66/64 ja + 80.54/38, joissa ei ainakaan kaivausten tässä vaiheessa voi havaita mitään muuripintaa eikä laastia. (kuva 3a, valok.). Lankkulavan alla oli kivipinta, jonka yläpinta oli tasolla + 80.66. Kivet vaikuttivat ladotuilta ja olivat tasapintaisia. Kaivantoon nähden poikittaiset pohjois- ja eteläsivu olivat suhteellisen suorat. Kiveystä ei ole vielä poistettu, mutta todennäköisesti se on vain varvin paksuinen (valokuva).

Tästä kiveyksestä n. 70 cm pohjoiseen alkoi pihalla sijainneen rakennuksen etelämuuri. Sen yläpinta oli tasolla + 80.48. Kaivantoa laajennettiin niin paljon että koko rakennuksen pohja saatiin esille. Rakennuksen eteläsivu oli 445 cm pitkä, länsisivu 620 cm

pohjoissivu 500 cm oviaukon sisäpieleen mitattuna ja itäsivu 620 cm, josta oviaukon osalle tulee 100 cm. Oviaukko sijaitsi kuten edellisestä käy ilmi, rakennuksen koillisnurkassa, itäsivulla. Se oli sisäänpäin kapeneva. Sulkulaitteet, muurin sisäänmuuratut parrunkolot sijaitsivat kynnyksen tasolla. Molemmissä pielissä sijaitsi (sisäpuolella) pystyrakko ovea tms. varten. Molemmiin puolin ovea muuraus oli huomattavasti huoleellisempaa kuin muualla, varsinkin ~~pohjoispieli~~ pohjoispieli, joka pohjoissivun jatkeena ulottui n. 80 cm idemmäs kuin eteläpieli. Pohjoispielen ylätaso oli + 81.05, eteläpielen + 81,03. Korkeus kynnyksitasolta oli 120 cm. Rakennuksen seinät oli muurattu suoraa luonnonmaata vasten, jotenne oli voitu tehdä melko ohuiksi, paikoin vain yhden suurehkon (40-50 cm) kiven pituuden paksuisiksi. Oviaukon eteläpielen muuraus oli suoritettu luonnonmaassa sillä kohtaa oleviä kiviä vasten. (kuva 3a, valokuvat).

Tästä syystä niiden ulkosivut eivät muodostaneet mitään suoraa linjaa. Muurien yläpinnat olivat epätasaiset, muurien korkeudet n. 148 cm.

Rakennuksen pohjan kohdalla oleva maa sisälsi seuraavat kerrokset: ylinnä koko pihaa peittänyt 8-15 cm paksu pääasiassa tummakohta hiekkaa ym. kerroksittain sisältänyt maa. Sen alla 10-12 cm paksu hiekansekainen hiesu, joka maahan upotettujen sähkökaapeleiden vuoksi, niiden kaivantojen kohdilla, oli poistettu. Hiesun alla alkoi mullan ja hiekansekainen täytemaa, ja n. muurien yläpinnasta alaspäin pääasiassa suurehkoja kiviä sisältävä kerros. Pohjoismuurin, joka oli vain n. 20 cm alempanan nykyistä pihapintaa, edustalla (sisäpuolella) ja päällä oli heti pintakerroksen alla voimakkaan tumman maan seassa runsaasti n. nyrkän- ja päänkokoisia kiviä n. 100 cm leveydeltä. (Valokuvat).

Yleensä täytekievet alkoivat rakennuksen pohjois- ja keskiosassa ylempää kuin eteläosassa. N. 100 cm syvyydeltä länsiseinän edus-

talta löytyi ruotsalainen raha 1860-luvulta. Täytemaasta löytyi myös muita ruotsalaisia rahoja vuosilta .

Täytemaa kivineen loppui tasolle + 79.83. Tällä tasolla oli hyvin ohut lahoppukerros, jossa puiden syyt olivat erisuuntaisia, osittain pystyssä. Rakennuksen pohjan keskellä oli samalla tasolla paikoin melko kova pinta, jossa oli jokunen tasapintainen kivi. Tästä tasosta alaspäin n. 28 cm:n paksuudelta oli hiekkaa ja hiettaa, jossa oli paikoin lahoppu- ja palaneesta puusta muodostuneita kerroksia, mäiden seassa myös luita. Kerrokset olivat hyvin epäselviä ja katkelmallisia. Alinna oli 2 cm paksu lahoppukerros, jossa oli hieman laastia. Tämän alla luonnonmaa (hiekkä). Luonnonmaan päältä löytyi 3 kpl laastikiekkoa, joissa oli yläpinnalla nelikulmaisen parrun pään painanne. Kiekoista kaksi sijaitsi samalla linjalla, joka on vedettävissä poikki rakennuksen pohjan, länsisivun eteläosasta 2 m:n päästä lounaiskulmasta, kaakkoskulman eteläiseen ovenpieleen. Kolmas sijaitsi tämän linjan eteläpuolella n 1,5 m:n päässä eteläseinästä ja 1 m:n päässä länsiseinästä.

Maata seulottaessa löytyi 2 hopearahaa, liivinmaalaista, 1400-luvulta. Toll (Brieflade4) t. 16.

Pohjoismuurin edustalla oli verrattain "kiinteää" kivi-röykkiötä n 90-100 cm:n leveydeltä. Tämä röykkiö alkoi n. 60 cm:n päästä ovenpielestä. Kivien väleissä oli rapautunuttalaastia, paikoin hyvinkin runsaasti, mutta mitään säännöllistä muurausta ei havaittu. Röykkiö ulottui länsipäässä melkein muurin yläreunaan.

Oviaukon edustalla, sisäpuolella, oli hirsien jätteitä, jonka päät ovat olleet pielien alareunaan muuratuissa vaakasuorissa koloissa. Hirren sisäpuoleisen reunan edustalla oli vielä 3 cm korkea laastiharjanne. Ehkä hirsi oli ollut laastiurassa.

Oviaukon ulkopuolelta poistettiin maata n. 3 m x 2,5 m alueelta. Maa oli kerroksellista., paikoin hyvinkin voimakkaan tummaa

kulttuurimaalta vaikuttavaa maata. Oviaukossa ja sen edustalla varsinainen kulttuurimaa alkoi tasolta + 80.11.

Oviaukon ulkopuolen edustalta löytyi hopearaha joka oli painettu vuosien _____ välillä.

Kolmas Isolle linnanpihalle kaivettu koeoja ulottui, kuten alussa jo mainittiin, kasarmirakennuksen kaakkoiskulmasta pitkin purettujen kasarmien kivijalan vierustaa Itäpatteriin, minkä edustalla kaivanto ulottui aina Suvoroviin vievään porttiaukkoon asti.

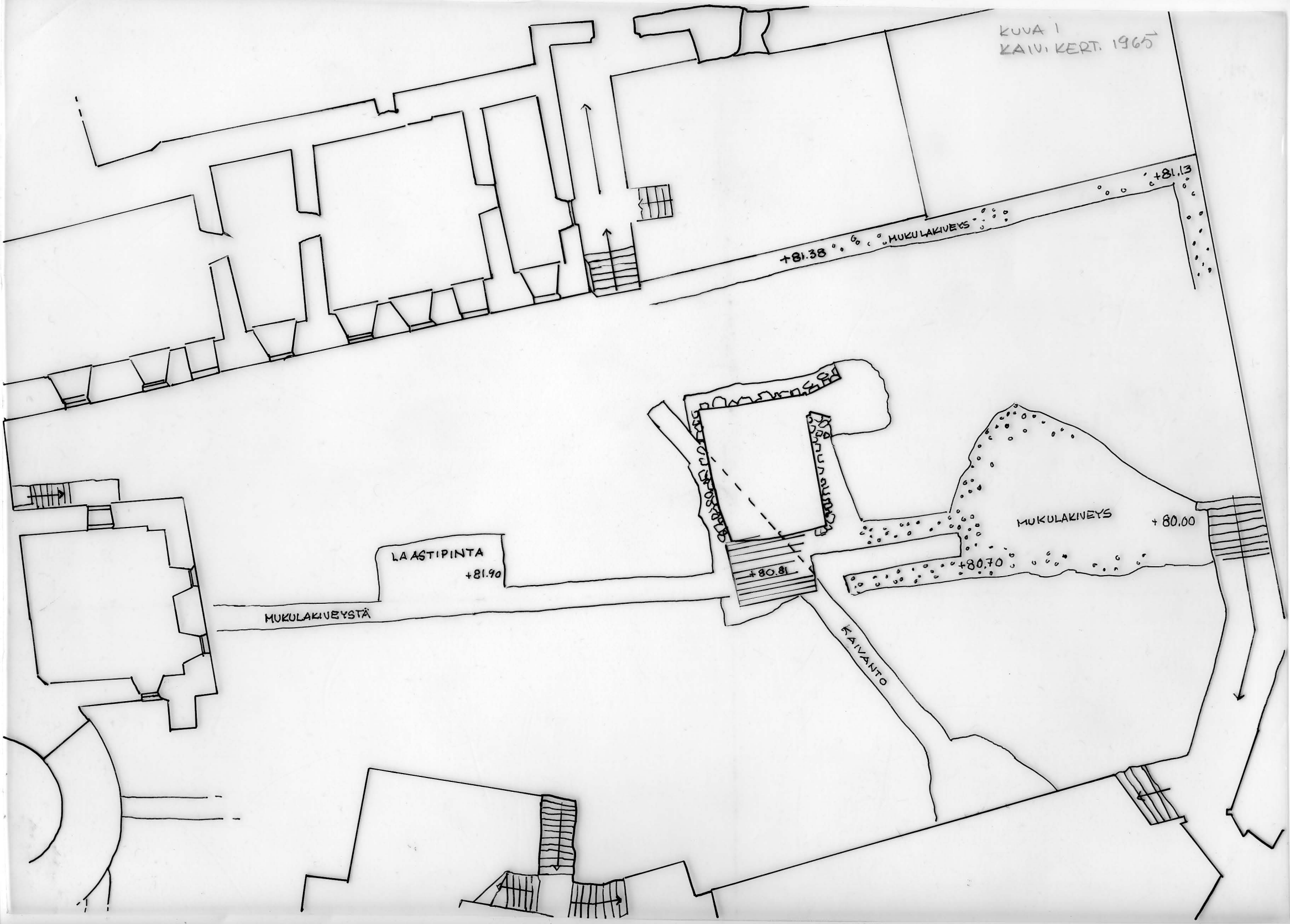
Pohjoispatteriin vievien portaiden kaakkoiskulmasta Itäpatteriin ulottui yhtenäisenä harmaakivistä muurattu kivijalka, jonka päältä kohosivat nykyisen näyttämön uusi harmaakivireuna ja vanhan tiilikasarmin eteläseinän jäännös. Vanhan harmaakivimuurauksen yläpinta oli Pohjoispatterin portaiden kohdalla tasolla + 81.80. Näiden portaiden itäpuolella sijaitsi kaksi, nyt ^{sur}vääntyneillä rautapulteilla varustettua kiveä (pit. n 50 cm), joiden väli oli 70 cm. Kivet ovat todennäköisesti kuuluneet aikaisemman kasarmin portaisiin (kuva _____). Näistä itään mentäessä harmaakivistä muuratun anturan yläpinta hieman laskee, tällöin tasoluvut ovat + 81.76 - + 81.66. Vanhan tiilikasarmin muurien jäänn^ö ~~ö~~ ^{ökset} alkavat n. 12,60 m:n päästä Itäpatterista, tämän osan edustalla harmaakivien anturan yläpinta oli tasolla + 81.64 - + 81.69. Anturan leveys länsiosassa oli n. 30 cm, itäosassa tiilimuurauksen edustalla, 10 - 20 cm (kuva _____). Antura oli perustettu luonnonmaahan. Alareunan taso oli + _____.

Anturan yläreunan tasolta n. 30-40 cm alaspäin oli kivetty pihataso. Kiveyspinta ei ollut yhtenäinen vaan sitä oli rikottu mm. kaapelien laitton yhteydessä. Kivet olivat melko suuria mukulakiviä (venäläistyyppisiä), jotka kaivannon itäpäässä, aivan anturan vieressä oli korvattu suurehkoilla (75 x 30 cm, 60 x 58 cm) laattakivillä. (Valokuvat _____) (kuva _____)

Kaivannon länsipäässä, nykyisen näyttämön edustalla kiveyspinnan tasoluvut olivat + 81.46 - + 81.34 - + 81.31. Tämän jälkeen oli n. 6 m pitkä kivetön alue, joka oli pelkkää laastipintaa tasolla + 80.85 - + 80.85 - 80.87 - + 80.93. Sen päällä oli runsaasti tiilimurskaa. Tämän alueen itäpuolella pihakiveys jatkui tasolla + 81.30 - + 81,21 - + 81.13 Itäpatteriin asti. Itäpatterin edustalla kiveyksen pinta oli alimmillaan, eli + 81.13, josta se edelleen laski etelään päin mentäessä + 81.06 - + 80.80:een. Kiveys päättyi Itäpatteriin johtavan oviaukon eteläpielen kohdalla.

(Valokuva). Suhteellisesti kiveyspinta oli melko tasais-
ta.

KUVA 1
KAIVIKERT. 1965

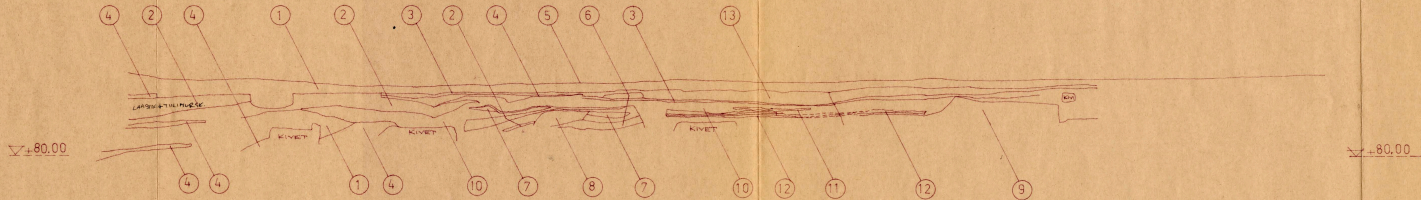

Kuva 2

MUISTIINPANOJA:

- 1 MULLA (TÄYTEMAA)
- 2 LAASTI
- 3 TIILIMURSKAA
- 4 HIEKKAA
- 5 PINNAN ENNEN KAIVAUSTA
- 6 LÄHÖNNYT, PALANUTTA PUUTA
- 7 HIESU
- 8 KIVIA + LAASTIA
- 9 MUURI
- 10 TUMMAA, HIEKANKEKAISTA HIESUÄ
- 11 HILENKEKAISTA MAATA
- 12 PUUTA
- 13 HIEKANKEKAISTA HIESUÄ

LEIKKAUS A-A

v. 83.00

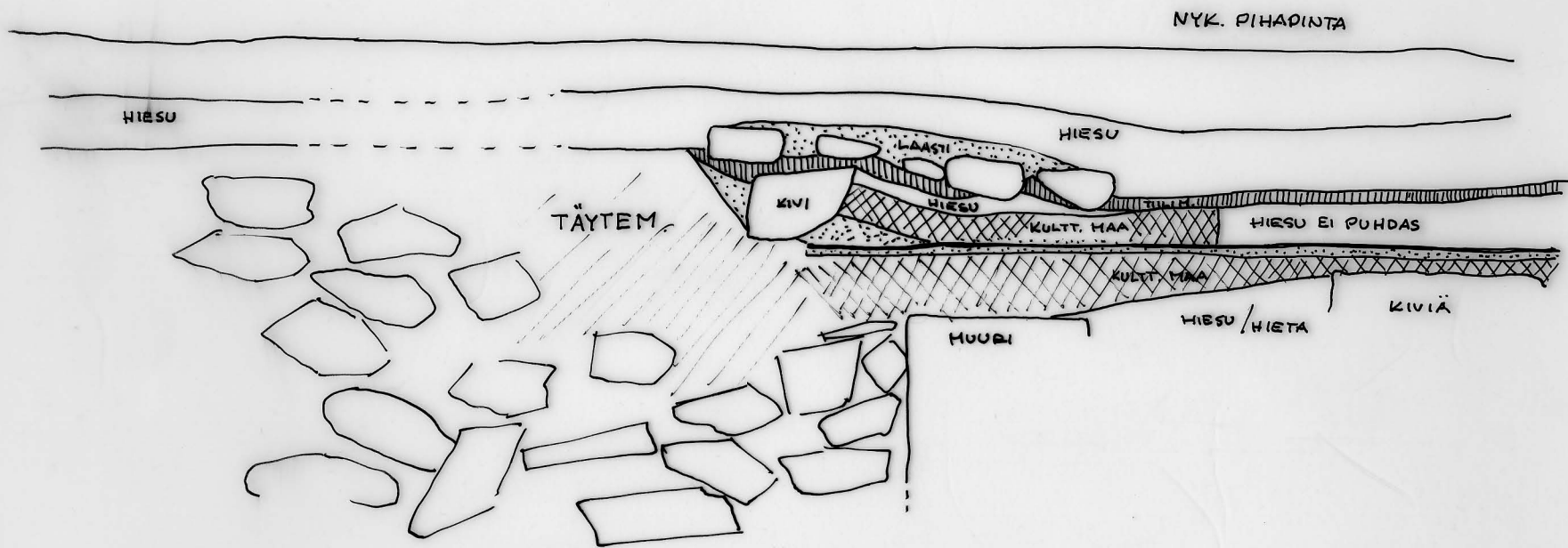
←
kivi
vasta
alustusta

TILINPÄÄ

v. 83.00

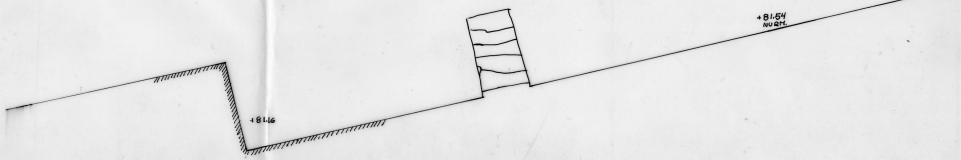
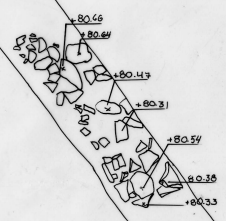
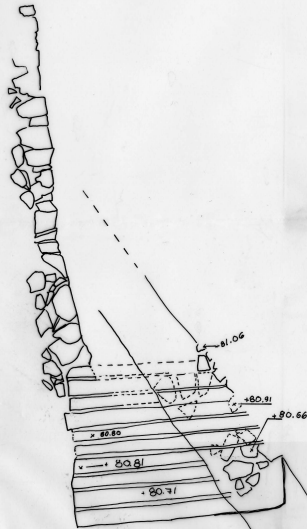
150 LINNANPIHA
1:100
Kuva 3 KAUUKERT 1965

▽ + 82.00

ISO LINNANPAHA
LÄMPÖKANAVAN ITÄSIIVU
MK 1:20
1965

KUVA 5
KANU KERT
1965

KUANG
KAMUKERT, 1965

